

Kovács Sándor (közlő)

Székely Mózes apjához írott levele 1831-ből¹

Édes Atyám Uram!²

Ángliában való utazásom felől tudósítottam volt Édes Atyámat még Göttingában³ írott volt levelemben, azon üdőtől fogva pedig eddig azért nem írtam semmi jelentést, mert nem voltam bizonyos utazásom milyen volta felől. Tengeri utazásom szerencsésen, ámbár közönséges tengeri betegség kiállása és szenvedése után kiállottam. 5-va 7-bris indultam Göttingából Hamburg felé Londonnak, az hol még kilenc napot várakozván egy ánglus kereskedő hajóért, mellyel 14 napokig utazván az Északi-tengeren iszonyatos szélvészben 3-a 8-bris reggeli nyolc órakor Londonba érkeztem, ahol, ezen földkerekség legnagyobb városában három napi tébolygásom után az unitárius atyafiakra, s ezek közül tekintetes Bowring⁴ úrra találtam, aki és kik szeretettel fogadván, itt mulattam nyolc napot

¹ SZÉKELY Mózesnek külföldi peregrinációjáról küldött levelei nem kerültek az unitárius egyház levéltárába, valószínűleg valahol lappangnak. Az itt közölt levél a Kénosi-Uzoni-Kozma neve fémjelezte hatalmas kéziratos korpusz utolsó, V. (kolozsvári) kötetébe került (809–810. oldal), a keresztúri kötetben nincs benne. A rövid levelet azért közöljük, mert új adatokkal gazdagítja az unitárius peregrináció történetét.

² Apja szintén Mózes, a levél elküldésekor szabédi lelkész (felszentelték 1818-ban az oklándi zsinaton), édesanyja Augusztinovics Lídia, Augusztinovics Pál testvére.

³ Székely Mózes 1830. október 25-én iratkozott be a göttingeni egyetemre. SZABÓ Miklós, SZÖGI László, *Erdélyi peregrinusok. Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849* (Marosvásárhely: Mentor Kiadó, 1998), 3913. (451. oldal).

⁴ John BOWRING (1792–1872) angol filológus és diplomata, a brit és külföldi unitárius társulat titkára (1828–1831). Az erdélyi unitáriusokkal folytatott levelezését Lakó Elemér ismertette a *Korunk* 1972. évi 8. számában. Magyar unitárius kapcsolatairól bővebben írtam. Lásd: KOVÁCS Sándor, *Angolszász-magyar unitárius érintkezések a 19. században* (Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2011), 32–42.

melyek eltelések után az unitárius atyafiok kívánságok szerént meglátogatam a Jorki [így!] Collegiumot,⁵ és annak három t. i. Velbeloved [így!],⁶ Kenrick⁷ és Hinks⁸ professor urait is. Ezen utam, mely mintegy 200 anglus mértföldnyire fekszik észak felé Londontól annyi Rforintomba került, de mivel az atyafiak énnekem 25 fontserlinget adtak, úgy ezt kívánták talám, hogy itt Angliában költssem is el. Én magam Göttingából kiindultamkor 300 Rhenes forintot vihettem magammal; melyből 250 forintot Londonig elköltvén 50 Rforintom még maradt volt. Az atyafiak 600 Rforintot adtak, a mi pénzünkbe számlálva, de ez elég nem lévén itt való négyheti költségemre, itten tett utazásomra és vissza való meletelemre még adtak 100 Rforintot. Egész utam Jénába⁹ való megérkezésemig fog kerülni 850 Rforintomban. A londoni atyafiaktól kaptam egy néhány darab könyveket is, melyek az itten levő unitárius atyafiak állapottyáról bővebb tudósítást adhatnak műnekünk, ezeknek ára 100 Mforintokra mégyen. Én a magam pénzből is vettem 50 Rforitot aru [50 Rft értékben] apróság könyveket.

Ma 26-ik 8-bris Ostendébe a tenger partján vagyok. Úti marsom lészen Belgiumon keresztül ezen következendő városokon t. i. Antverpián, Brüsselen, Aancheren, Maintzon, Frankfurton, Gothán és Jénán, az hol is fogok maradni haza való indulásom idejéig. Ide úgy gondolom, hogy 3-a Novembris meg fogok érkezni. Most vagyon a zsebemben még 300 Rforint. De hogy Jénába való megérkezésemkor több légyen 80 vagy 100 Rforintomnál, bajosan hiszem. Azért kérem atyámat, hogy karácsonra a más angariam¹⁰ való felküldésében is legyen munkás. Mert különben meg fogok éhezni Jénába.

A cholera Hamburgba is kiütött. Reméllem mégis, hogy Jéna meg fog kímélni ezen nyavajától. Nagy József úrnak tiszteletem mellett mondja meg Édes Atyám, hogy az órám árát ide ki szeretném használni, s ha által adja Édes Atyámnak, a többivel együtt küldje. Már négy hónapja, hogy odahazolnol semmi tudósítást nem vettem, azért kérem, hogy ezen levelemre írjon Édes Atyám tőstént

⁵ A Manchester College történetéről és annak yorki szakaszáról lásd: ERDŐ János, „A Manchester College története és kapcsolata az erdélyi unitárius egyházzal”, *Keresztény Magvető* 92. évf., 3. sz. (1986): 141–142.

⁶ Charles Wellbeloved (1769–1858) unitárius lelkész és régész, a yorki unitárius kollégium igazgatója.

⁷ John Kenrick (1788–1877) unitárius lelkész, a yorki kollégium tanára. 1831-ben Bölöni Farkas Sándorral és Székely Mózessel is találkozott.

⁸ William Hincks (1793?–1871) unitárius lelkész, természettudós.

⁹ Székely 1831. november 11-én iratkozott be a jénai egyetemre, lásd: SZABÓ, SZÖGI, *Erdélyi peregrinusok...*, 3913. (451. oldal).

¹⁰ Am. fizetési részlet.

levelet Jénába, mert nyughatatlan vagyok Édes atyámék mint létek föl. Ráchelnek és Vigának¹¹ presentbe hozok egy pár selyem keszkenőt Londonból, melyet haza érkezésemkor percipiálni fognak. Az üdő szorgos léte miatt londoni utam szorossabb leírására nem érkeztem csupán 20 minutányi üdöm lévén a levél írására, másszor hát bővebben írok vagy odahaza menetelemkor elébeszélem. Zsiga bátyám tisztelem s szerencsésen megtett utazásomat által írni E__[így!] bízom. Édes Anyámnak és testvéreimnek egészséget kívánok s midőn Édes Atyámat is tisztelem és tartós egészsége megmaradását kívántam volna, maradtam Édes Atyámnak engedelmes fia,

Mózes Székely mp.

Belgium, Ostende 26-a Octobris 1831.

¹¹ Valószínűleg Mózes lánytestvéreiről van szó.